

Orientujme se k orientu

OTEC ZDENĚK DRŠTKA

Slíbil jsem vám, vážení a milí čtenáři, návštěvu v patriarchátech křesťanského starověku. Vydejme se tedy dnes do „hlavních měst“ tří světadílů – alespoň před patnácti či šestnácti stoletími tomu tak bylo. Začneme Asií.

Jak jsme si řekli, sídlem patriarchy bylo syrské město Antiochie. Dnes byste ji našli v nejjižnějším cípu Turecka pod jménem Antakya. Církev zde byla velice životaschopná, velmi brzy (nejpozději ve 3. století) se zde rozvíjí svého druhu „teologická škola“, jejímž zárodkem původně bylo intenzivní vzdělávání katechumenů – dospělých zájemců o křest. Pro Antiochii byl typický velmi racionální přístup; zdejší teologové zkoumali Písmo, řekli bychom, až z pozice „literární vědy“. Dochází zde také ke spolupráci teologie s filosofií, konkrétně s aristotelskou školou.

Pro liturgii antiochijské tradice je v jejích počátcích charakteristická jednoduchost a střízlivost. Tím, že vzniká v prostředí blízkém židovské kultuře, která byla velice zdrženlivá, co se obrazů a vůbec „viditelného“ umění týče, nemá její nejstarší podoba příliš mnoho ozdob a dekoracních prvků.

O to nápadnější je její slovní, „slyšitelné“ vybavení. Právě zde, v oblasti Sýrie, se rozvíjí veliké bohatství liturgické poezie, zde vznikají úžasné hymny. Za všechny autory jmenujme svatého Efréma Syrského, původem z Mezopotámie, později jáhna v syrské Edesse. Tomuto úžasnému básníku a autorovi liturgických zpěvů už jeho současníci (žil v letech 306–373) říkali „harfa Ducha Svatého“. Pro Efréma byly tématem jeho poezie jak základy víry, které ho fascinovaly (dílo stvoření, vykoupení v Kristu, úloha Panny

Marie v dějinách spásy...), tak celý svět – prohlašoval, že nic ve stvořeném světě není izolováno a celý svět je vedle Pisma svatého také v určitém slova smyslu „Boží Bibli“.

NENÍ VÝCHOD JAKO VÝCHOD

Liturgie antiochijského původu – a můžeme mluvit o liturgii syrské tradice – se nadále rozvíjí ve dvou větvích. Svou původní jednoduchost a prostotu si uchovává východosyrská liturgická rodina. Velmi zvláštní je v jejím rámci eucharistická modlitba, takřčená „anafora sv. Addaie a Mariho“. Neobsahuje totiž slova ustanovení z Poslední večeře, na něž jsme u nás zvyklí – „vezměte a jezte, vezměte a pijte“.

Přesto však katolická církev tuto eucharistickou modlitbu plně uznává a pokládá za zcela platnou. Je totiž v užívání odnepaměti zvláště mezi křesťany Blízkého a Středního východu. Vzpomeňme jen na tzv. asyrské a chaldejské křesťany, kteří byli v době zcela nedávné krutě pronásledováni v místech tvrdých bojů s tzv. „Islámským státem“. K východosyrskému liturgickému dědictví ovšem náleží i obřady tzv. malabarské, jež slaví „křesťané sv. Tomáše“ na pobřeží Indie.

Západosyrská liturgie svou jednoduchost opouští v důsled-

ku kontaktu s Jeruzalémem. Vzpomeňme jen na vyprávění o nádhře oslav Velikonoc, jak nám je představila poutnice Egérie! A mohli bychom říci, že se západosyrský obřad vydal také „na pout“, a to do Evropy. Cestou se „zastavil“ v Malé Asii, konkrétně v krajině jménem Kappadokie. Zde ve 4. století působili tři velcí světci – biskupové Basil Veliký, jeho bratr Řehoř Nysský a dobrý přítel Řehoř Naziánský.

Právě sv. Basil je autorem eucharistické modlitby, která se dosud, byť zřídka, používá v liturgii byzantské, pojmenované podle hlavního města Východořímské říše (říkáme mu také Cařihrad, Konstantinopol nebo Istanbul). Zde však převládala liturgie sv. Jana Zlatoústého, rodáka z Antiochie, byzantského patriarchy, Basilova současníka. Byzantský obřad je vlastní pravoslavným i řeckokatolickým církvím po celém světě až dosud. Ale o tom zase někdy příště!

Foto: Andrey, evgenii_v - Adobe stock

BOŽÍ INFLUENCER

TEXT ZBYNĚK PAVIENSKÝ
KRESBA CZINA

V ROCE 1997 ZAČAL CARLO DOCHÁZET DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY INSTITUTO TOMMASEO, KTEROU VEDLY SESTRY MARCELÍNKY. ODTAKŽIVA SE SNAŽIL POMÁHAT SVÝM SPOLUŽÁKŮM.

